

Okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi

Oya Ramazan¹, Gülcan Tok²

DOI 10.5281/zenodo.7715603

Özet

Bu araştırmanın amacı annelerin ebeveyn tutumları ile okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Nicel desende tasarlanan araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde bulunan orta sosyoekonomik düzeydeki bir bağımsız devlet anaokulunda eğitim gören 60-72 aylık 142 çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırma verileri Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ), Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda aşırı koruyucu ebeveyn tutumu sergileyen annelerin çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin diğer ebeveyn tutumlarına sahip annelerin çocuklarına göre daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerin izin verici, otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Çocukların yaratıcılık düzeyleri ile çocukların cinsiyeti, kardeş sayıları, öğretmen deneyim süresi, annenin öğrenim düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmemektedir. Araştırma sonucunda okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin sergiledikleri aşırı koruyucu ebeveyn tutumlarının çocukların yaratıcılık düzeyleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: annelerin ebeveyn tutumu, okul öncesi dönem, yaratıcılık

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between the parental attitudes of mothers and the creativity levels of children aged 60-72 months who receive pre-school education. Relational screening model was used in the research designed in quantitative design. The study group of the research consists of 142 children aged 60-72 months and their mothers who were educated in an independent public kindergarten at the middle socioeconomic level in the Küçükçekmece district of Istanbul in the 2019-2020 academic year. Research data were collected with Parental Attitude Scale (ETS), Early Childhood Creativity Scale. As a result of the research, it was seen that the creativity levels of the children of mothers with overprotective parental attitudes were lower than the children of mothers with other parental attitudes. However, there was no significant relationship between children's creativity levels and mothers' permissive, authoritarian and overprotective parental attitudes. There is no statistically significant difference between the creativity levels of the children, the gender of the children, the number of siblings, the duration of teacher experience, and the education level of the mother. As a result of the research, it is possible to say that the overprotective parental attitudes of mothers with preschool children have a negative effect on the creativity levels of children.

Keywords: creativity, mothers' parental attitude, preschool

¹ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, oramazan@marmara.edu.tr, 0000-0001-9974-4568

² Uzman, MEB, gulcanmaliyok@gmail.com, 0000-0003-2641-4394

Giriş

Yaratıcılık kavramı araştırmacılar tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Yaratıcılık, dünyayı farklı açılardan algılama, birbiriyle alakasız gibi görünen konularda değişik yollar bularak birbirleriyle bağlantı kurma, olmayanı ya da ortaya çıkması mümkün olmayanı keşfetme ve sorunlar karşısında farklı bakış açıları ortaya koyma olarak adlandırılan yaratıcılık; aniden ortaya çıkan sorunları çözmesine ve bireyin yeni durumlara uyum sağlamasına olanak tanır (Simonton, 2001).

Yaratıcılık, geçmişte kazanılan deneyimlerle şu anki durumu adapte etmek, değişik açılardan olaylara bakma yetisi, risk alma isteği, kalıplaşmış bakış açılarını kırmak, esneklik, benlik saygısı, öze dönüşlülük, duygusal değişkenlik, hayal gücü, var olan bilgilerle geleceği ön görmek, geleneksel çözüm yollarının dışında çözüm yolları keşfetmek, var olan bilgilerle benzersiz ve özgün sonuç ve düşünceler yaratmaktır (Clarkson, 2005; Gönen, Akyüz, Çiçekler, Baydemir & Arslan 2011).

Bahsedilen özelliklerin bazıları ya da çoğu her insanda az ya da çok bulunmaktadır. 21. yüzyılda uyum sağlayabilen, yenilikçi, yaratıcı düşünen ve kritik düşünme becerisine sahip bireylere ihtiyaç duyulmakta ve bu özelliklerin ortaya koyularak geliştirilmesi, işe yarar hale gelebilmesi oldukça önemlidir. Benzersiz, özgün ve farklı ürünlerin ortaya konabilmesi için, kişide var olan bu potansiyelin gün yüzüne çıkması gereklidir. Bu yüzden, çocuğa yaratıcı etkinliklerin erken çocuk döneminde sunulmasının önem arz etmektedir (Dağlıoğlu, 2011; Schoen ve Fusarelli, 2008).

Okul öncesi dönemde yaratıcılık büyük düzeyde bir gelişim göstermesi sebebiyle Mangır ve Aral (1992) beş-altı yaşlarında çocukların yaratıcılıklarını şöyle açıklar: *Erken dönemde çocuk bir sanatçı edasıyla kültürel sembollerle oynamaktan haz duyarken bu sembolleri diğerlerinden gördüğü haliyle değil, kendi istediği ve hayal ettiği şekilde formüle etmektedir.* Bu dönemde çocuk; önceleri kendini diğerleriyle aynı görürken, bu yaşlarda ise kendini ve çevresindekileri farklı bir birey olarak görür. Çocuk; farklı hikâyeler oluşturmada, resimlemekte, farklı yaşam stillerini drama yoluyla canlandırmakta ve kendi yetenekleri ile kişiliğini yaratmaktadır.

Özgün, meraklı, analiz sentez yeteneği, buluş yapabilme yetisi gibi özellikler yaratıcı çocuğun özellikleri olarak sıralanmaktadır. Yaratıcı çocuklar her duruma uyum sağlayan, sabırlı, özgüvenli, akıcı bir dil kullanarak kendini ifade edebilen, problem çözebilen, yüksek enerjili, kendi kararlarını verebilen ve amaçlarına ulaşmak için yapmaları gerekeni bilen bireylerdir. Ayrıca yapmak istedikleri şeyler için çaba sarf eden, motivasyonu yüksek, hem dışa dönük hem içe dönük, sorumluluk sahibi ve çatışmaları yönetebilme becerilerine sahip olduklarını söylemek mümkündür (Torrance, 1972; Tardif&Sternberg, 1988; Csikszentmihalyi, 1996; Feist, 1999; Sawyer, 2006).

Kemple ve Nissenberg (2000)'e göre çocuklarda yaratıcılığın gelişimini etkileyen birçok etmen bulunmakta ve en önemlilerinden bir tanesi de ebeveyn tutumlarıdır. Hayatın ilk yılları olan aile ortamı; çocuğun özgün, nitelikli düşünmesine, üretmeye imkan sağlayan ve ileriki hayatına sağlam adımlarla yürümesini sağlayacak ortamdır. Ebeveynin çocuğa karşı tutumu yaratıcı düşünme ortamı oluşturmak için, çocukların düşüncelerini özgürce dile getirme imkanı bulunan zengin uyarıcıların olduğu, çocuğun farklı düşünerek üretmesi ve hayal etmesine yardımcı olması açısından son derece önemlidir. Örneğin, yaratıcı aile ortamında farklı görüşlerin saygıyla dinlenmesi ve ailenin kararlarını onunla alması, çocukta saygı kavramının içselleşmesine neden olur.

Çocuk doğduğu andan itibaren çevre ile uyum sağlar ve bu uyum ailenin görevidir. Bu yüzden anne bebeğini sesli ve sessiz uyaranlarla tanıştırmalı, onunla ten temasında olmalı ve bolca oyun oynamalıdır. Ses taklitleri yaparak, şarkı ve ninni ile sesli uyaranlar vermelidir. Beş

duyusuna hitap eden oyuncaklar yaş ve gelişim düzeyine uygunsa, o kadar etkili olur ve bu oyuncaklarla oynaması için yeterli zaman verilip bitirmeleri desteklenmelidir (Ömeroğlu ve Turla, 2001).

Çocukların hayal kurması bir şeyler tasarlaması yaratma sürecinin ilk adımıdır ve desteklenmesi son derece önemlidir. Başının ve sonunun tahmin edilen hikayeler, sorunların bilinen çözüm yollarına “Başka ne yapabilirsin” diyerek farklı fikirler üretmesini sağlamak, eşyalara “Sence bu başka ne olabilir? sorusu sormak, kişisel emeği ile “Yarattığı” eseri onaylamak kıymetlidir (Akaygün, 2005).

Anne babalar; çocuğun sosyal rolleri ve kuralları, figürleri anlamasına ve bunları gelecekte aktif hayatına entegre etmesine yardımcıdır (Seven, 2008’den akt. Uykan, 2019). Anne babalar çocuklarına sundukları eğitimle onlara deneyim kazandırıp toplumun geleceğine yön vermektedir (Özyürek ve Tezel, 2005). Özetle ebeveynlerin çocuklarına olan tutum ve davranışlar onların gelecekteki yaşantılarında ortaya koyacağı davranışları etkileyeceği ispatlanmış ve bu sebeple ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının çok önemli olduğu ortaya çıkmıştır (Şanlı, 2007).

Birçok araştırmacı, ebeveynlik özelliklerini tanımlayan araştırmalar yapmışlardır. Bazı noktalarda benzeyen fakat bazı noktalarda ayrılan anne baba tutumlarının olduğunu sunmuşlardır. Bunlardan bazıları; demokratik, etnik, otoriter, ilgisiz, izin verici, azınlık ve tutarsız, eşitlikçi, demokratik, aşırı koruyucu, müdahaleci, aşırı otoriter, baskıcı, düşkün, ihmalkar ve reddedici gibi ebeveyn tutumlarıdır.

Alan yazın tarandığında genel olarak ebeveyn tutumları; izin verici, otoriter, aşırı koruyucu ve demokratik tutum olarak 4 grup şeklinde gözlemlendiğinden bu çalışmada da bu 4 tutum incelenecektir.

Ebeveyn tutumlarının çocukların yaratıcılıklarına etkisini şu şekilde açıklayabiliriz: Aile ortamı baskıdan uzak olursa çocukta yaratıcı düşünme yeteneği harekete geçebileceğinden bunun tam aksi durumda ise otoriter anne baba tutumu karşısında içine kapanan ve çevresinin etkisinde kalabilen çocukların da yaratıcı olmaları beklenmemektedir. Aşırı koruyucu aile tutumunda; çocuğun çevresine karşı bağımlılığı söz konusu olduğundan, ihtiyacı olan her şeyi başkalarından isteyeceği için yaratıcılığını ön plana çıkaramayacaktır. Demokratik tutum sergileyen anne babaların çocukları özgüvenli, yaratıcı ve sosyal yönden gelişmiş bireylerdir. Bu tür aile ortamında büyüyen çocuklar daha özgür bir kişilik yapısı geliştirirler. Dengeli ve uyumlu bir kişilik yapısına sahip bu çocuklar endi haklarını korumasını bilirler, çevresiyle dayanışma ve iş birliği içine girebilirler. İzin verici tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarında ise aşırı hoşgörü beklentisi olduğu için yeni bir şey üretmeye ihtiyaç duymaz ve üretmezler. Başkalarına bağımlık görülmektedir ve bu tutumda yaratıcılığın harekete geçmesi oldukça zordur (Öztunç, 1999; Saygın, 2004; Çağdaş ve Seçer, 2006).

Birçok araştırmacı, ebeveyn tutumlarının çocuğun problem çözme becerilerine, sosyalleşme sürecine, akademik başarıları üzerine, kişilik gelişimine, özgüven duygusuna, davranışlarına ve kişilik özelliklerine etkisini incelemişlerdir. (Kaya, 1997; Saygın, 2004; Günalp, 2007; Blisset ve Haycraft, 2008; Demir ve Şendil, 2008; Huang ve Gove, 2015; Begde ve Özyürek, 2016; Erdoğan, Yeleri ve Tetik, 2017). Okul öncesi dönem çocukların yaratıcılığına genellikle okulun, öğretmenin, sosyal çevrenin ve eğitim programlarının etkisi incelenmiştir. Michel ve Dudek (1991) yılında yaptığı çalışmada anne ile çocuğun arasındaki ilişkinin yaratıcılık üzerine etkisini inceleyerek annenin çocuk ile olan ilişkinin çocuğun yaratıcılığına etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna karşın Lew ve Cho’de (2013) yaptığı çalışmada çocukların içsel/dışsal güdüsü ve yaratıcı aile ortamı ile yaratıcılık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Fakat çalışma sonucunda anlamlı bir ilişki olduğu saptanamamıştır. Yapılan alan taraması sonucunda

yaratıcılık ile ilgili araştırmalarda ebeveyn tutumlarına yeterince yer verilmediği görülmektedir. Görüldüğü üzere annelerin ebeveyn tutumlarının çocukların üzerindeki etkisi çeşitli değişkenler açısından incelenmesine karşın yaratıcılık düzeyi üzerindeki etkisini inceleyen araştırma sayısının yeterli olmadığını söylemek mümkündür. Alan yazındaki bu eksikliğin yarattığı problem durumu göz önüne alınarak bu çalışma okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda; aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri demografik (çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı ve çocukla ilgilenen kişi) özelliklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Annelerin ebeveyn tutumları demografik (anne yaşı, eğitim durumu ve çalışma durumu) özelliklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Annelerin ebeveyn tutumları ile okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma nicel araştırma deseni içerisinde yer alan tarama modellerinden ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model iki ya da daha çok değişkenin aralarındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla kullanılan model olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2018).

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde bulunan bir bağımsız devlet anaokulunda eğitim gören 60-72 aylık çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubuna ait demografik bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Demografik Bilgiler	Grup	N	%
Çocuk Yaşı	60-68 aylık	73	51,4
	69-71 aylık	69	48,6
Cinsiyet	Kız	74	52,2
	Erkek	68	47,8
Çocuk Sayısı	Tek	57	40,1
	2	65	45,8
	3	20	14,1
Anne Yaşı	21-30	29	20,4
	31-40	96	67,6
	41 ve üzeri	17	12
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	4	2,8
	Ortaokul	8	5,6
	Lise	36	25,4
	Ön lisans	28	19,7
	Lisans	49	34,5
	Lisansüstü	17	12
Anne meslek	Ev hanımı	50	35,2
	Çalışan	92	64,8
Destek Alma Durumu	Bakıcı	12	8,5
	Anneanne/babaanne	35	36,4
	Destek almayan	95	66,9
Toplam		142	100

Araştırmada veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, ebeveyn tutumlarını belirlemek amacıyla “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)” ve 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeylerini belirlemek amacıyla “Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği” kullanılmıştır. Bu bölümde, veri toplama araçları ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Çocukları ve ebeveynlerini tanımaya yönelik hazırlanan form toplam 13 sorudan oluşmaktadır. Öncelikle aileyi değerlendirmeye yönelik ebeveynin; yaşı, eğitim durumu, ekonomik düzeyi kapalı uçlu soru, çalışma durumu açık uçlu soru olmak üzere 7 sorudan, çocuğu değerlendirmeye yönelik; çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, çocukla ilgilenen kişi soruları kapalı uçlu soru olmak üzere 4 sorudan oluşmaktadır. Son olarak da soruları cevaplayacak öğretmenin sınıf mevcudu ve meslekteki deneyim süresi sorularından oluşan 2 kapalı uçlu soru bulunmaktadır.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen ölçek; iki-altı yaş arasındaki çocuklara sahip ebeveynlerin tutumlarını ölçmektedir. Likert tipi ölçek 46 maddeden oluşmaktadır. Otoriter, aşırı koruyucu, izin verici ve demokratik olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır.

Demokratik Boyut 17 maddeden oluşmaktadır. Çocuğun özerk bir kişilik geliştirmesini, ayrı bir birey olduğunu kabul etmeyi ve düşüncelerini özgürce ifade etmesini teşvik etmeyi içerir.

Otoriter boyut 11 maddeden oluşmakla birlikte anne babanın çocuğun sahibi olduğu anlayışı egemendir, o ayrı bir birey değildir. Sözel ve fiziksel ceza, tek yönü iletişim, kurallara koşulsuz itaat ve baskı gibi konuları içerir.

9 maddeden oluşan Aşırı Koruyucu boyutta çocuk sürekli korunmalıdır çünkü kendi başına yetemez. Çocuğa sorumluluk vermezken aşırı kontrolü, uygun olmayan müdahaleleri içerir.

İzin Verici boyut 9 maddeden oluşur. Çocuğu şımartma, ona fazlaca özgürlük tanıma ve her yaptığını hoş karşılama gibi konuları içerir.

Ölçekteki maddeler, 5 puan (her zaman böyledir) ile 1 puan (hiçbir zaman böyle değildir) arasında puanlanmaktadır. O boyutta yüksek puan almış olmak tutum biçimini benimsemiş olmakla aynı şeydir.

Otoriter Tutumun toplam varyansın %8.80'nini açıkladığı ve faktör yüklerinin .30 ile .67 arasında değiştiği ve Demokratik Tutumun toplam varyansın %12.34'ünü açıkladığı ve faktör yüklerinin .35 ile .62 arasında değiştiği gözlemlenmiştir. İzin Verici Tutumun toplam varyansın %5.21'ini açıkladığı ve faktör yüklerinin .42 ile .66 arasında değiştiği ve Aşırı Koruyucu Tutumun toplam varyansın %6.80'nini açıkladığı ve faktör yüklerinin .38 ile .73 arasında değiştiği görülmüştür.

Ölçeğin güvenirlik analizleri sonucunda Cronbach Alfa değerleri 'Demokratik Tutum' için .83, 'Otoriter Tutum' için .76, 'Aşırı Koruyucu' tutum için .75, 'İzin Verici' tutum için .74'tür.

Sonuç olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği, ülkemizde anne baba tutumlarını ölçmek için geçerli ve güvenilir bulunmuştur.

Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği

Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği (ECCRS), Elizabeth Kay Bennet tarafından (1988) geliştirilen ve sonrasında Giannangeola ve Franceshini tarafından (2009) tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları ile kullanılmıştır. Ölçeğin Türkiye standardizasyonu Aral, Çiçekler ve Pirpir (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçme aracı çocukların yaratıcı düşünme becerilerini ölçmek amacıyla hazırlanmış ve 12 maddeden oluşmaktadır.

Ölçme aracı 7'li likert tarzı bir derecelendirme içermektedir. Toplam 12 madde ve tek bir boyuttan oluşmaktadır. Ölçme aracı öğretmenlerden tarafından doldurulmuş olup, örneğin çocuğun "hayal gücü iyidir ve hayali sever" ya da "çocuk bir soruna birçok çözüm üretir" şeklinde verilen sorulara, her bir öğrenci için yaptığı gözlem sonucu bir değerlendirme yapmıştır. Öğretmenler öğrencileri; (1) Nerdeyse hiçbir zaman, (2) Çok nadir, (3) Nadir, (4) Bazen, (5) Sık sık, (6) Çok sık, (7) Nerdeyse her zaman seçeneklerinden birini işaretleyerek değerlendirmiştir. Ölçekten yüksek puan almak çocukların yaratıcılık düzeylerindeki artışı ifade etmektedir.

Yapılan çalışmayla ölçeğin madde analizleri, test-tekrar test analizleri yapılmış ve ölçeğin Türkiye'de geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin toplanması sürecinde uygulamaya başlamadan önce ebeveynlerden çalışmaya katılım izin alınmıştır. Ölçek formları araştırmacı tarafından 2019-2020 eğitim-öğretim yılında, Küçükçekmece İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 3 bağımsız devlet anaokulunda 150 çocuk ve 150 ebeveyn uygulanmak istenmiş olup yaşanan Pandemi sebebiyle okulların tatil olması ile çocuk ve ebeveynlerin evde olmasından dolayı, yaşanan psikolojik sıkıntılardan ötürü ölçeklerin gönderildiği bazı ebeveynler araştırmaya katılmak istememiştir. Bu sebeple 142 ebeveyn ve çocuğa uygulanmıştır. Uygulama öncesi öğretmen ve ana-babalara çalışmanın önemi vurgulanmış, samimi cevapların araştırma sonuçlarına yapacağı etkiden bahsedilmiştir. İlk olarak Ebeveyn Tutum Ölçeği, öğretmenler yoluyla velilere gönderilerek doldurulması istenmiştir. Ardından bu ölçeği dolduran velilerin çocukları için öğretmenleri Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeğini doldurmuştur. Çevrimiçi formların doldurulması sonucunda elde edilen veriler her çocuk için Excel programında eşleştirilmiş ve veriler kullanılabilir hale getirilmiştir. Verilerin analizinde araştırmada 60-72 aylık çocukların yaratıcılık puanları ile ebeveyn tutumları puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, ölçme araçlarından alınan puanların ile anne yaş düzeyli, çocuk bakımında alınan destek çeşidi, anne öğrenim durumu değişkenlerine göre farklılaşmalarının belirlemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA), çocukların cinsiyeti, yaş düzeyi ve annenin bir iş yerinde çalışma durumu değişkenleri ile farklılaşmanın belirlenmesi amacıyla bağımsız grup t-testi analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin yanı sıra okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bulgulara ve anlamlı çıkan sonuçlara yer verilmiştir.

Araştırmanın ilk amacı olan "Annelerin ebeveyn tutumları ile okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan istatistiksel işlemlere Tablo1'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) puanları arasındaki ilişkiye dair Korelasyon

		Pearson			
		Demokratik	Otoriter	Aşırı Koruyucu	İzin Verici
Yaratıcılık	r	-,038	,009	-,611**	-,041
	p	,650	,913	,000	,630
	N	142	142	142	142

* $p < .05$ ** $p < .01$

Tablo 2 incelendiğinde annelerin aşırı koruyucu ebeveyn tutum puanı ile yaratıcılık düzey puanları arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki ($p<.01$) olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin aşırı koruyucu tutumlarındaki artışın çocukların yaratıcılık düzeyini azaltabileceği söylenebilir.

Araştırmanın ikinci amacı olan “60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeylerinin demografik (çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı ve çocukla ilgilenen kişi) özelliklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan istatistiksel işlemler sonucunda çocukların yaratıcılık düzeyleri ile çocukların yaşı, cinsiyeti, kardeş sayıları, öğretmen deneyim süresi, annenin öğrenim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmemektedir. Buna karşı annenin yaşı ve çocuğa bakan kişi değişkenleri arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmuş ilgili bulgulara Tablo 3-4-5 ve 6’da yer verilmiştir.

Tablo 3. Çocukların Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Anne Yaş Düzeyi Değişkenine İlişkin Anova Testi

Yaş Düzeyi	N	\bar{X}	Sd	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
21-30 yaş	28	4,15	1,837	Gruplararası	21,292	2	10,646	4,430	,014*
31-40 yaş	96	5,14	1,556	Gruplarıçi	334,057	139	2,403		
41 yaş ve üzeri	18	5,07	,878	Toplam	355,349	141			
Toplam	142	4,94	1,588						

* $p<.05$

Tablo 3 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan çocukların yaratıcılık düzeyi puanlarının annelerinin yaş düzeyine göre .05 düzeyinde anlamlı farklılaştığı görülmektedir. $n < 30$ olmasına rağmen çarpıklık ve basıklık değerleri $+/-1,9$ aralığında olması sebebiyle verilerin homojen dağıldığı belirlenerek Tukey Testi yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuç Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Anne Yaş Düzeyi Değişkenine Göre Tukey Testi Sonuçları

(I) Yaş Düzeyi	(J) Yaş Düzeyi	Ortalama Farkı (I-J)	p
21-30 yaş	31-40 yaş	-,982*	,015
	41 yaş ve üstü	-,919	,150
31-40 yaş	21-30 yaş	,982*	,015
	41 yaş ve üstü	,062	,988
41 yaş ve üstü	21-30 yaş	,919	,150
	31-40 yaş	-,062	,988

* $p<.05$

Tablo 4 incelendiğinde 31-40 yaş düzeyindeki annelerin çocuklarının yaratıcılık düzey puanlarının 21-30 yaş arasındaki annelerin çocuklarından anlamlı düzeyde ($p < .05$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Çocukların Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Çocukların Bakımında Destek Alma Durumuna İlişkin Anova Testi

Destek Türü	N	\bar{X}	Sd	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Bakıcı	16	4,47	1,394	Gruplararası	23,944	2	11,972	5,021	,008*
Anneanne/babaanne/dede vb akraba	38	5,60	1,173	Gruplarıçi	331,405	139	2,384		
Herhangi bir destek almıyoruz	88	4,73	1,700	Toplam	355,349	141			
Total	142	4,94	1,588						

* $p < .05$

Tablo 5 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan çocukların yaratıcılık düzeyi puanlarının ailelerin çocuklarını yetiştirirken herhangi birinden destek alma durumuna göre .05 düzeyinde anlamlı farklılaştığı görülmektedir. $n < 30$ olmasına rağmen çarpıklık ve basıklık değerleri +/- 1,9 aralığında olması sebebiyle verilerin homojen dağıldığı belirlenerek Tukey Testi yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuç Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Çocukların Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Çocukları Yetiştirirken Destek Alınması Durumu Değişkenine Göre Tukey Testi Sonuçları

(I) Yaş Düzeyi	(J) Destek Durumu	Ortalama Farkı (I-J)	p
Bakıcı	Anneanne/babaanne/dede vb akraba	-1,132	,052
	Herhangi bir destek almıyoruz	-,264	,821
Anneanne/babaanne/dede vb akraba	Bakıcı	1,132	,052
	Herhangi bir destek almıyoruz	,869*	,017
Herhangi bir destek almıyoruz	Bakıcı	,264	,821
	Anneanne/babaanne/dede vb akraba	-,869*	,017

* $p < .05$

Tablo 6 incelendiğinde aileleri anneanne/babaanne/dede vb akrabadan destek alan ebeveynlerin çocukların, herhangi bir destek almayan ailelerin çocuklarına göre yaratıcılık düzey puanlarının anlamlı düzeyde ($p < .05$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın üçüncü amacı olan annelerin ebeveyn tutumlarının demografik (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne mesleği, çocuk sayısı ve çocukla ilgilenen kişi) özelliklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?" sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan istatistiksel işlemler sonucunda bu değişkenlerin demokratik ve izin verici tutum sergileyen ebeveynlerde anlamlı farklılaşmaya yol açmazken aşırı koruyucu tutumun anne yaş düzeyine göre anlamlı farklılaşmalar görülmüş bulgular tablo 7 ile tablo 8 arasında sunulmuştur.

Ebeveyn tutum ölçeği alt boyutları arasında yalnızca Aşırı Koruyucu Tutuma sahip ebeveynlerden annelerin yaş düzeylerine göre farklılaşma bulunmuş, ilgili sonuçlara Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Ebeveyn Tutum Ölçeği Aşırı Koruyucu Tutum Alt Boyutundan Aldıkları Puanların Anne Yaş Düzeyi Değişkenine İlişkin Anova Testi

Yaş Düzeyi	N	\bar{X}	Sd	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
21-30 yaş	29	3,8396	59086	Gruplararası	4,592	2	2,296	5,882	,004*
31-40 yaş	96	3,3995	65794	Gruplarıçi	54,264	139	,390		
41 yaş ve üzeri	17	3,6381	45856	Toplam	58,857	141			
Toplam	142	3,5179	64608						

* $p < .05$

Tablo 7 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan aşırı koruyucu tutuma sahip annelerin yaş düzeyleri arasında .05 düzeyinde anlamlı farklılaştığı görülmektedir. $n < 30$ olmasına rağmen çarpıklık ve basıklık değerleri $+/-1,9$ aralığında olması sebebiyle verilerin homojen dağıldığı belirlenerek Tukey Testi yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuç Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Ebeveyn Tutum Ölçeği Aşırı Koruyucu Tutum Alt Boyutundan Aldıkları Puanların Anne Yaş Düzeyi Değişkenine İlişkin Tukey Testi

(I) Yaş Düzeyi	(J) Yaş Düzeyi	Ortalama Farkı (I-J)	p
21-30 yaş	31-40 yaş	,44009*	,003
	41 yaş ve üstü	,20149	,543
31-40 yaş	21-30 yaş	-,44009*	,003
	41 yaş ve üstü	-,23860	,318
41 yaş ve üstü	21-30 yaş	-,20149	,543
	31-40 yaş	,23860	,988

* $p < .05$

Tablo 8 incelendiğinde 21-30 yaş aralığı annelerin aşırı koruyucu tutum puanları, 31-40 yaş düzeyindeki annelerin puanlarından anlamlı düzeyde ($p < .05$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerin ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Erken Çocukluk Yaratıcılık Ölçeği”nden elde edilen veriler ışığında çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerin ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Aşırı koruyucu annelerin çocuklarının yaratıcılık düzeyleri daha düşük iken izin verici, otoriter ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Aşırı koruyucu ailelerde çocuklar serbest, özgür olamadığından ve başkalarına bağımlı olduğundan yaratıcılık düzeylerinin daha düşük çıktığı söylenebilir. Durmuş (2006) yaptığı çalışmada baskı içeren ve aşırı koruyucu tutum sergilendiği zaman ideal benlik ve yaratıcılık gibi bireysel özelliklere ket vurulduğu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak bu tutum nedeniyle otokontrol özelliğinin arttığını ortaya koyulmuştur. Baldwin, Kalhorn ve Erese’in (1945) yaptığı çalışmada, sadece anne babaların egemen olduğu ortamlarda büyüyen çocuklarda, merakın, yaratma yeteneği ve yaratıcılık eksik olmasında çocuğun korkaklığının ve anksiyetesinin etkili olabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu tutumda yaratıcılığın temeli olan özgürlük çocukta kısıtlı olduğu için aşırı koruyucu ailede doğru çocuk olmak, uysallığa ve yetişkin tarafından verilen her türlü yönergeye uymaya, sessiz olmaya ve uysallığa bağlıdır. Ebeveyn de aynı tutumda büyüdüğü

varsayılırsa çocuklarına yaratıcı rol model olamayacaklardır. Aksine aile ortamındaki demokrasi çocuğun gelişimini destekleyici ve geliştirici bir etkiye sahiptir (İkizoğlu,1993; Yıldız ve Şener, 2007).

Çalışma sonucunda 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeylerinin demografik yaş, cinsiyet, kardeş sayısı ve çocukla ilgilenen kişi özelliklere göre yapılan istatistiksel işlemler sonucunda çocukların yaratıcılık düzeyleri ile çocukların cinsiyeti, kardeş sayıları, öğretmen deneyim süresi, annenin öğrenim düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmemektedir. Atay (2009) erken çocukluk dönemindeki 5-6 yaş çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi ve çocukların yaratıcılığında çeşitli değişkenlere göre bir ilişki bulunup bulunmadığının incelemiştir. Anne baba eğitim durumları ile akıcılık ve zenginleştirme puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunurken tam tersine orijinallik ve esneklik ve puanları arasında ise anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Dursun (2011), araştırmasında okul öncesi eğitime devam eden çocuklarda yaratıcılığı engelleyen etkenlerle öğretmen ve ebeveyn görüşlerini araştırmıştır. Anne babaların yaratıcılığı engelleyen olaylara dair görüşleri cinsiyetlerine göre farklılaşmamışken, eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığını belirtmiştir. Bunların aksine, çalışma sonucunu desteklemeyen araştırmalar da literatürde mevcuttur. Park (1983), Teksas eyaletinde yaptığı çalışmada; 3-5 yaş arası çocuğa sahip 118 Koreli göçmen anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarını incelemiş ve sonucunda disiplin ve yaratıcılık puanlarının aile yapısı, cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu, ebeveynin yaşı ve ailenin gelir düzeyi ile ilişkisi olmadığını ortaya koymuştur.

Çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerin yaşları arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Çocuk yetiştirirken ailelerin destek alması çocukların yaratıcılık düzeylerinde, destek almayan ailelere göre daha anlamlı çıkmıştır. Bunun sebebi olarak çalışan anne babalar kısıtlı vakitlerinde çocuklarıyla daha kaliteli zaman geçirdiği söylenebilir. Ayrıca özellikle anneanne, babaanne ve dededen yardım alındığında çocukların yaratıcılık düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Bunun sebebini ise çocukların duygusal açıdan yakın oldukları kişilerin yanında vakit geçirdiklerinde yaratıcılıklarının arttığını gösterebiliriz. Martino (2009) yaptığı incelemede çocukların akademik başarılarını desteklemek adına onların oyun ve yaratıcılık gelişimlerinin ebeveynlerinin veya destek alınan kişilerin desteklenmesinin gerektiği savunmuştur. Bu kişilerin tutumlarının önemli olduğu ifade edilirken ebeveynlerin oyun ve yaratıcılık bilgi düzeylerinin önemli olduğu vurgulanmış ve son olarak çocukların özdeğerlilik gelişimlerine destek olmalarıyla oyun ve yaratıcılık tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya koyulmuştur.

Çalışma sonucunda annelerin ebeveyn tutumlarının demografik (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne mesleği, ekonomik durum, çocuk sayısı ve çocukla ilgilenen kişi) özelliklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?" sorusuna yanıt bulmak amacıyla yapılan istatistiksel işlemler sonucunda ebeveyn tutumları ile kardeş sayıları, annenin öğrenim düzeyi ve destek alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma görülmemektedir. Buna karşı annelerin yaş grupları arasında anlamlı farklılaşmalar bulunmuştur. 21-30 yaş aralığı annelerin aşırı koruyucu tutum puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ülküer (2020) araştırmasında, anne baba tutumları ve yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık yaratmadığını fakat yaş değişkenine göre Aşırı Koruyucu Tutum alt boyutu puanlarının ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği ortaya konmuştur.

Buna aksine, çalışma sonucunu desteklemeyen çalışmalar da literatürde mevcuttur. Aydoğdu (2016) araştırmasında, ebeveynlerin yaşlarına göre ve aile tipine göre tutumları arasında anlamlı farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

Okul öncesi eğitim alan 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile ebeveyn tutumları yüksek düzeyde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Alan yazın taraması yapıldığında, 3-6 yaş çocukların yaratıcılık düzeyleri ile ebeveyn tutumlarını çeşitli değişkenlerle inceleyen birçok araştırma olmasına karşılık; okul öncesi dönemde 60-72 aylık çocukların yaratıcılık düzeyleri ile ebeveyn tutumlarının ikisini bir arada inceleyen herhangi bir araştırma görülmemiştir. Bu sebeple yapılan araştırmanın sonuçlarının literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada elde edilen veriler göz önüne alınarak araştırmacıların yaratıcılık ve ebeveyn tutumları farklı değişkenler ve farklı örneklem gruplarıyla incelendiği araştırmalar tasarlamaları önerilmektedir. Yaratıcılığının gelişmesinde çocuğun hayatı boyunca rol oynayan herkese önemli roller düşmektedir. Bu sebeple aile ve öğretmenler gibi en yakınında bulunan kişiler çok dikkatli davranmalıdır. Bu kapsamda anne eğitim programı hazırlanarak hem ebeveyn tutumları hakkında bilinçlenmeleri hem de çocuklarının yaratıcılık düzeylerine katkı sağlamaları desteklenmesi de önerilmektedir.

Kaynakça

- Akaygün Cüntay, S. (2005). Çocuklarda yaratıcılığı desteklemek. *Çocuk ve Aile Dergisi*.
- Atay, Z. (2009). Okul Öncesi çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların yaratıcılık düzeylerinin belirlenmesi ve çocukların yaratıcılığında yaş, cinsiyet ve ebeveyn eğitim durumlarına göre incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Selçuk üniversitesi, Konya.
- Aydoğdu, F., Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11-2.
- Begde, Z. & Özyürek, A. (2016). Öğretmen ve anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 204-232
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çalmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F.(2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Clarkson, A. (2005). Educating the creative imagination: a course design and its consequences. *Online Submission*, 1(2).
- Csikzentmihalyi, M. (1996). *Creativity flow and the psychology of discovery and invention*. Harper Collins
- Çağdaş A, Şahin Seçer Z. (2006). *Anne Baba Eğitimi*, 2.baskı. Kök Yayıncılık.
- Çiçekler, C. Y., Pirpir, D. A., & Aral, N. (2020). Turkish standardization of early childhood creativity scale. *Elementary Education Online* 19(2), 817-830.
- Dağlıoğlu, H. E. (2011). Erken çocukluk döneminde yaratıcılığın gelişimi ve desteklenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 594- 618.
- Demir, E.K., Şendil G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği. *Türk Psikoloji Yazıları*, II (21), 15-25.
- Durmuş, R. (2006). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Dursun, M., Ünüvar, P. (2011). Okulöncesi eğitim döneminde yaratıcılığı engelleyen durumlara ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21). 110 -133
- Erdoğan, N. I., Yoleri, S., ve Tetik, G. (2017). Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların mizaç özellikleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 226-239.
- Feist, G. J. (1999). Autonomy and independence. Runco, M. A.& Pritzker, S. R. (Eds.) *Encyclopedia Of Creativity* (s. 157-163). Academic
- Gönen, M, Çiçekler, C. Y. Akyüz, E. Arslan, E. Ç. & Baydemir, G. (2011). 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi. *E-Journal Of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6(1), 1306-3111.
- Günalp, A. (2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Haycraft, E. L., ve Blisset, J. M. (2008). Maternal and Paternal Controlling Feeding Practices: Reliability and Relationships with BMI. *Obesity (Silver Spring)*, 16 (7), 1552-1558.
- Huang, G. H. C., ve Gove, M. (2015). Asian parenting styles and academic achievement: views from eastern and western perspectives. *Education*, 135(3), 389-397
- İkizoğlu, M. (1993). "Demokratik ve Otoriter Ana Baba Tutumlarının, Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Üzerinde Etkisi". Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, M. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (9), 193-204.
- Kemple, K. M. & Nissenberg. S. A. (2000). Nurturing creativity in early childhood education: families are part of it. *Working with Families Early Childhood Education Journal*, 28(1), 67-71
- Lew, K. Cho, J (2013). Creativity analysis for smart specialist of the ubiquitous era. *International Journal Of Smart Home*, 7(4), 183-194.
- Mangır, M. ve Aral, N. , (1992). Çocukta yaratıcılık ve yaratıcılığın geliştirilmesi. Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ya-pa Yayınları.
- Martiono J.M. (2009). Primary caregivers' values of play and creativity in early childhood in relation to children's academic self-esteem. Master of Thesis, West Virginia University, College of Human Resources and Education, Child
- Michel, M., & Dudek, S. Z. (1991). Mother-child relationships and creativity. *Creativity Research Journal*, 4(3), 281-286.

- Ömeroğlu, E. ve Turla, A. (2001). Okul öncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve desteklenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*.
- Öztunç, M. (1999). Ailenin çocukların yaratıcı düşünme yeteneği üzerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Özyürek F. ve Tezel, M. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 2 (2005) 19-34.
- Park, S.H. (1983). The Identification of Factors Related to Childrearing Expectations of Korean-American Immigrant Parent of Preschool Education. Ph.D.Thesis (unpublished), North Texas State University, USA.
- Saygın, F. (2004). Annelere ilişkin bazı değişkenlerin 5-6 yaş çocuklarının yaratıcı düşüncelerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sawyer, R.K. (2006). *Explaining creativity the science of human innovation*. Oxford University
- Schoen, L., ve Fusarelli, L.D. (2008). Innovation, nclb, and the fear factor the challenge of leading 21st-century schools in an era of accountability. *Educational Policy*, 22 (1), 181-203.
- Simonton, D. K. (2001). Talent development as a multidimensional, multiplicative, and dynamic process. *Current Directions in Psychological Science*, 10(2), 39-43.
- Şanlı, D. (2007). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tardif, T. Z., & Sternberg, R. J. (1988). *What do we know about creativity*, R. J. Sternberg (Ed.) The nature of creativity içinde (s. 429-440). New York: Cambridge University
- Torrance, E. P. (1972). Can we teach children to think creatively? *The Journal of Creative Behavior*. 6(2), 114-143
- Uykan, E. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişki incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldız, F. Ü. ve Şener, T. (2007). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık eğitimi*, Nobel Yayın Dağıtım.